

שמעתא עמיקתא

גליון רצ"ד - פרשת בא - תשע"ז - קהילת חניכי הישיבות, רמת ב' 20

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לאכול ירקות מגידולים ללא תולעים בלא בדיקה

א. חובת בדיקת פירות וירקות מתולעים. ב. גידולים ללא תולעים. ג. רוב התלוי במעשה. ד. דבר שנעשה ע"פ רוב. ה. אחר שנעשה המעשה. ו. דעת האגרות משה.

א. חובת בדיקת פירות וירקות מתולעים

פסק השו"ע (סי' פד ס"ח) שיש חובה לבדוק מיני פירות שדרכם להתלעעע בין כשהם מחוברים בין כשהם תלושים. ויעויין שם ובש"ך (ססי"ק טו וסי"ק כג) שחובת הבדיקה אינה חלה אלא היכא דאיכא מיעוט המצוי של פירות מתולעים באותו מין. וכתב הרמ"א (ס"ח) דבכח"ג לא סגי בבדיקת רוב פירות המונחים לפניו, אלא צריך לבדוק כולם. וביאר בש"ך (סי"ק כג וסי"ק כח) דכל שמצוי אין סומכין על בדיקת הרוב, ודומה לבדיקת הריאה ביו"ד סימן ל"ט ס"ח. ועיי' עוד בש"ך (סי' לט ס"ח) שמבואר שחובת בדיקה במקום מיעוט המצוי היא מדרבנן. וכן נקטו הפמ"ג (נא"ח סי' ח א"א ס"ק יא וסי' נה א"א ס"ק ח), המ"ב (סי' נה ס"ק לא) והכה"ח (יו"ד שם אות ה). ועיי' מש"כ בס"ד בזה באורך בגליונות צ"ב, ר"נ ור"צ.

ב. גידולים ללא תולעים

והנה מצוי בזמננו ירקות מגידול מיוחד "ללא תולעים". והוא גידול הגדל על קרקע רגילה בתוך חממות אטומות. סגירת החממה היא באמצעות רשת דקה מאוד המונעת כניסת חרקים, אולם לא לחלוטין מפני שיכול להיות שיכנסו זבובונים בעת כניסת הפועלים לחממה, אע"פ שהכניסה הינה דרך פתחים כפולים. ולכן המגדלים נוקטים אמצעים נוספים כגון טיפול כימי בשתילים המכונסים לחממה ובדיקות ומעקבים במשך כל שלבי הגידול, והדברות נגד מזיקים. למרות הנ"ל עדיין יש לעיתים זבובים או חרקים בין העליון. ועיי' הגר"מ וייא שלטי"א (מבית לוי ניסן ת"א עמ' נח - טו).

ויש לעיין בירקות מגידולים אלו אם ניתן לאוכלם לכתחילה ללא בדיקה אחר שטיפה ע"מ לסלק החשש שמא יש זבובונים בין העליון (ואף חובה זו תלויה בהאם איכא מיעוט המצוי שיש בהם זבובונים), או דאכתי יש לחוש למיעוט כי הטעם שברוב אין תולעים אין זה אלא מחמת פעולת אדם (ריסוס ועוד כמבואר לעיל) והוי רוב תלוי במעשה דלא אזלינן בתריה (כמבואר בסמוך).

ג. רוב התלוי במעשה

תנן בבכורות (י"ט ב): הלוקח בהמה מן העכו"ם ואינו יודע אם ביכרה אם לא ביכרה, רבי ישמעאל אומר עז שילדה בתוך שנתה ודאי לכהן, דקודם לכן לא ילדה, מכאן ואילך הדבר ספק, ע"כ. ושאלו בגמ' מיכן ואילך אמאי ספק הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתן וינחו והא ודאי מילד אולד, לימא רבי ישמעאל כ"י מאיר דחייש למיעוטא. ומסקינן אמר רבינא לעולם רבי ישמעאל סובר כרבנן החולקים על רבי מאיר (ולא חוששים למיעוט) אלא דכי אזלי רבנן בתר רובא ברובא דלא תלי במעשה כגון רוב בני אדם אינן סריסים ואיילוניות, אבל רובא דתלי במעשה לא, ע"כ. ופר"ש (ד"ה רובא דתלי כגון עיבור הבהמה דתלי בהרבעה ואיכא למיחש שמא לא עלה עליה זכר הלכך הוא ספק, ע"כ. וכן פסקו הרא"ש (שם סי' א) והרמב"ן (הל' בכורות פ"ג).

ועיי' ברשב"א (חולין ב). ד"ה ומיהו וכי וט. ד"ה מהו) שביאר דרובא דמתעברות תלוי במעשה ומיעוט שאינן מתעברות ממילא הויא, ומילתא דהויא ממילא שכיחא טפי מרובא דתלי במעשה, ע"כ. והר"ן (חולין ג. ברי"ף גרסינן) כתב נמי דהא דלא אזלינן בתר רובא בכח"ג ה"מ כשהרוב הוא ע"י מעשה והמיעוט ממילא, דלא עדיף רובא דע"י מעשה ממיעוט דהוי ממילא, אבל כשהרוב והמיעוט שניהם תלויים במעשה או שניהם הם ממילא אזלינן בתר רובא, ע"כ. וכן פסקו הפמ"ג (יו"ד פתיחה לסי' לט ד"ה ואתחיל, וגינת ורדים סי' טא), הביני"א (שער רוב וחוקה סי' ד) והכה"ח (יו"ד סי' קי כללי רובא וחוקה ס"ק טו).

ועיי' בשב"א (שם) שהביא מהראשונים דאף היכן דאיכא חזקה היתר חיי' למיעוט אם הרוב תלוי במעשה. ועיי' עוד שמצד שכלל זה אינו אלא מדרבנן. וכן נקט הפמ"ג (שושנת העמקים כלל יב) שהוא מדרבנן. ועיי' בזה בתשובת רע"א (סי' קסב) ובמהר"י אסאד (יו"ד סי' לט, מג וקטז). ולפי"ז לכאורה י"ל שבג"ד לא אזלינן בתר רובא כי הרוב תלוי במעשה הריסוס וטיפול הגידולים על ידי מעשה אדם.

[ועיי' בשו"ת הב"ח (סי' א ד"ה ועוד יש) ובבית אפרים (קונטרס עגונות סי' יא) דאע"פ דאמרינן בתחילת חולין דרוב מומחין אצל שחיטה, מ"מ אם השוחט לפנינו צריך לשאלו אם הוא מומחה, משום דהויא רובא התלוי במעשה, מחמת שצריך לדעת וללמוד הלכות השחיטה, ודלמא שכת. ובדברי חיים (יו"ד ח"ב סי' נ"ד"ה וגם) תמה עליהם, וכי החזקה היא שרובם לומדים, החזקה אינו אלא שרוב אותם האנשים שאינם יודעים הלכות שחיטה לא יתעסקו בשחיטה, וזה הרי הוי שב ואל תעשה, ולא מעשה. ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון רצ"ג].

ד. דבר שנעשה ע"פ רוב

אולם יש לדחות דנ"ד לא חשיב רוב התלוי במעשה כיון שרגילים בזה (בפרט מחמת שהוא לצורך מסחר ואם לא יעשו כן ימנעו מלקנות מהם. ולא מרעו לאומנותיהו).

דהנה כתב הט"י (יו"ד סי' סט ס"ק כד) מעשה בא לדינו באשה אחת שבשלה בשר ושכחה את שכלה אותה תחילה אם לאו, והתרו בו משום דלא הוי אלא סמיך דרבנן ולקולא (כי אף על צד שלא מלחה, ואחר בישול הבשר עם דם, ומתבשל אינו אסור באכילה אלא מדרבנן). ועוד י"ל דודאי עשתה האשה כדרכה ומלחה תחלה כעין ההיא דאמרינן גבי ק"ש טעה ב"ויכתבתם" והתחיל "למען ירבו" א"צ לחזור דסירכא נקיש ואתי. ולא אזלינן כאן בתר חזקה דיש רוב נגד החזקה דרוב פעמים מולחין תחלה, ורוב עדיף מחזקה כמ"ש הרא"ש (ירוש כתובות סי' יח), ע"כ. מבואר דס"ל דאע"פ דרוב התלוי במעשה לא חשיב רוב, מ"מ דבר שדרכם של אנשים לעשותם ברוב הפעמים חשיב רוב. [ועיי' שם בט"ז שמשמע דרוב התלוי במעשה באיסורים דרבנן לא גזרו. וכן נקטו המהר"י"ט אלנאזי (ספר הלכות יו"ט בכורות פ"ג סי' יט ד"ה והנה התוס') והפמ"ג (שושנת העמקים כלל יב)].

וכעין זה מצינו בתוס' בכורות שם (ד"ה רבינא) שהקשו על מסקנת הש"ס הנ"ל דרוב התלוי במעשה לא חשיב רוב, דתימה דלא משני הכי ביבמות (ק"ט. ושם) אמתני' דלא תנשא ולא תתייבם עד שתעז שמה מעוברת היא צרתה, וי"ל דתשמיש דאדם לא חשיב תלי במעשה כמו אצל בהמה, דפעמים דבהמה צריך להרביע כדאמר ב"מ (נא). מותר להכניס כמכחול בשפופרת, ע"כ. ותוס' ביבמות ק"ט ע"א (ד"ה ר"מ הקשו) תירצו דהגמ' שם אתיא דלא כרבינא אי נמי בכח"ג אין חשוב תלי במעשה אלא ממילא הויא בא, ע"כ. ובפנ"י (כתובות כג. ד"ה בא"ד אבל) כת' דבכח"ג לא חשיב תלוי במעשה כי הויא דבר מצוי.

המשך בעמ' הבא

פניני הלכה

האם מותר בטבילת כלים להפסיק בין טבילת כלי לכלי

עובדא הוה באחד שבור טבילת הכלים היה סמוך לביתו, ושאל אם יכול הוא לברך על טבילת כלים ולהטביל חלק מהכלים לשוב לביתו ולטוול כלים נוספים. ולבאר הענין יש לדון אי שרי להפסיק בטבילת כלים בין טבילת כלי לחברו. ומה חשיב הפסק.

א. הפסק בדיבור - בתוס' בחולין (פג ד"ה ומכסי) נסתפקו בשח בין שחיטה לשחיטה אם צריך לחזור ולברך כמו גבי תפילין דאם שח בין תפילין לתפילין מברך שתיים, או שמא אי"צ לחזור ולברך כמו באמצע סעודתו שיכול לדבר ואי"צ לחזור ולברך המוציא. והוסיפו דאם צריך לחזור ולברך אסור לדבר בין שחיטה לשחיטה, כמו בתפילין דאמר בהקומץ רבה (מנחות לו.) דעבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. אלא דאין ראייה מתפילין דהתם היא מצוה אחת ואין לו להפסיק אבל בשחיטה אי בעי שחיט אי בעי שביק ליה. ומ"מ נראה דאיטורא הוא להביא עצמו לידי לחזור ולברך, כדמוכח באלו נאמרין (פ"ט מהא).

וכיוצא"ב הסתפק הרא"ש שם (סי' ה). וכתב דלכן טוב לזיזיה שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה, אבל אם דיבר מצרכי השחיטה כגון הביאו לי לשחוט לא הוי הפסק.

והכרתה הטור (יו"ד סי' י"ט) דאם דיבר בין שחיטה לשחיטה צריך לחזור ולברך על השחיטה. וביאר הב"י דאע"ג דמדברי הרא"ש אכתי נראה דספקי מסתפקא ליה פסק הטור שצריך לחזור ולברך מאחר שכמה גדולים סוברים כן.

ולדינא כתב המחבר (סי' י"ט ס"ח) - אם רוצה לשחוט הרבה צריך לזיזיה שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה בדבר שאינו מצרכי השחיטה, ואם דיבר צריך לכסות דם שחיטה ראשונה ולברך פעם אחרת על השחיטה וכו'. וי"א דשיחה בין שחיטה לשחיטה לא הוי הפסק.

ובש"ך (סי' ז) כתב דהסכמת הפוסקים דהוי הפסק וצריך לחזור ולברך. אולם הט"י (סי' ט) העלה דכיון שלא הכרעו בשו"ע, קיימיל כ"י"א, דספק ברכות להקל. וע"כ צריך לזיזיה שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה שלא יביא עצמו לידי ספק. וגבי ציצית כתב הטור (נא"ח סי' ח) דאם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות כולן חייבים בציצית, ואם לובשם בבת אחת די להם בברכה אחת, ואם מפסיק ביניהם צריך לברך על כל אחד ואחד. וכ"כ לדינא בשו"ע (סי' ח ס"ח) דאם הפסק בשיחה בין לציצית לציצית צריך לחזור ולברך.

וחזינן דבציצית כתבו הפוסקים כדבר פשוט דאם שח בין ציצית לציצית צריך לחזור ולברך. וי"ל"ע מה סברת החילוק בין ציצית לשחיטה. [ועיי' במג"א (סי' י"ח ס"ח ט"ז) דהוכיח משחיטה לציצית דפשיטה לא הוי הפסק]. ויעיי' בביאור הגרי"א סי' ח' ס"ק כ"ו ובמ"ב סי' ח' ס"ק כ"ח ובשער הציון ס"ק מ'. ואכמ"ל.

ועכ"פ בטבילת כלים לא גרעה משחיטה. ואי"כ לכתחילה ודאי דיש לזיזיה שלא לשוח בין טבילת כלי לחברו בדבר שאינו מצרכי השחיטה, שלא יבא לידי ספק. ובדיעבד בעבר ושח י"ל דלא לחזור ויברך דספק ברכות להקל.

ב. הפסק בלביה או בשנינו מקום - כתב הרא"ש (ציצית סי' כ) דאדם שהוא לבוש טלית קטן שהוא נושא כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף בטלית גדול צריך לברך, דחייב אדם לעשות ציצית בכל בגדים שלו שיש להם ארבע כנפות, וכל חד וחד מצוה באפי נפשיה הוא. אבל אם מתעטף בהם בזה אחר זה בלא הפסק מברך ברכה אחת על שתייהן.

ואיתא בתרומת הדשן (שאלה מ"ה) - עוד העתיק אחד מהגדולים מתשובת הר"ח אור זרוע וז"ל אם שח בין טלית קטן לטלית גדול הוי הפסק וצריך לחזור ולברך. ומהר"ם שלא הלך בקטנה לביהכ"נ אלא כשחזר לבית בירך עליו, נראה טעמו לפי שלפעמים לא היה צריך להסתיח בין הטליתים, וגם לא היה רשאי להסתיח אצט צורך לחייב את עצמו בברכה כיון שיכול לפטור בברכה אחת, ואז היה מסתפק אם יברך על הגדול, הלכך היה ממתין אחר התפילה עד שהיה צריך להסתיח עכ"ל. ובאשירי כתוב וז"ל מכאן יש ראייה דאדם הלוש טלית קטן שהוא נושא וכו'. והשתא לא באנו להשוות דברי מהר"ם ואשירי צריכה למימר דהא דכתב אשירי בזה אחר זה בלי הפסק, לאו דווקא, אלא ר"ל בלי היסח הדעת כדכתב מהר"ם.

אולם הב"י (סי' פ) כתב דלו נראים דברי הרא"ש כפשוטן דכל שנתעטף קטן בביתו וטלית גדול בביהכ"נ צריך לחזור ולברך, דהליכה מביתו עד ביהכ"נ חשיבא הפסק. וכן נראה מדברי הטור (שם) דסתם וכתב - דאם מפסיק ביניהם צריך לברך על כל אחד ואחד לכן מי שרגיל להתעטף בביהכ"נ בטלית גדול צריך לחזור ולברך עליו אע"פ שבידו על טלית קטן שלבש כבר. וכ"כ המחבר לדינא (שם ס"ח) - הלוש טלית

אלא שהשי"ך **בנקה"כ** (אות ה) פליג על הט"ז משום ד"ל שייך כאן רוב". ולכאורה כוונתו דחשיב רוב התלוי במעשה. וכי"כ **בערה"ש** (וי"ד סי' סט סוף אות ט) והוסיף דאין זה דומה להא דתוסי' ביבמות, ע"כ. ואפשר דכוונתו כי הא דהתם טבוע בטבע אדם וע"כ הוי דבר דממילא, משא"כ בהא דמליחה (אולם מהפני"י לא משמע הכי).

אולם ע"י **במקנה** (קידושין נ: ד"ה נראה בזה) שכתב ע"פ תוסי' הנ"ל דכל דבר הרגיל באדם הוי כמו ממילא דומיא דתשמיש, והוכיח כן נמי מהא דאמרינן בקידושין (פ) דרוב תינוקות מטפחים באשפה ונשים נדות מגנפות אותן, ושכן משמע מהא דאמרינן גבי דמאי דרוב עם הארץ מעשרין הן, וכן אמרינן בריש פסחים דבתים ביי"ד בחזקת בדוקין הן, והיינו מחמת רובא דרובא בני אדם בודקין, ובכמה דוכתא, והט"ז כתב בוי"ד סי' ס"ט גבי האשה ששכחה אם מלחה דאזלינן בתר רובא דרוב נשים מולחות תחלה אע"י דתליא במעשה ובנקה"כ השיג עליו ע"ש וצ"ע, ע"כ. [וע"י עוד בענין ראיות המקנה להלן בשם הפמ"ג].

והבינ"א (שם סי' ה) כת' להסתפק אם דבר שנעשה ע"פ רוב אם חשיב רוב, דרך משל מקוה שע"פ רוב אין בה חסרון, וכן רוב פעמים שמולחת. **ובנקה"כ** (שם) נקט בפשיטות דלא חשיב רוב, ע"כ.

והחזו"א (בכורות ס"ב כ"ס"ק ד ד"ה והא דאמר) כת' דאפשר דדוקא בהא דבכורות לא חשיב רוב כי בעילתן מקרה, ואין בעילת הרוב מחמת סיבה טבעית קיימת, אלא קיבוץ מקרים ואין למדין מכאן למקום אחר, ובה ניחא דרוב אין חולבות אי"כ יולדות חשיב רוב אע"י שאין הלידה אי"כ קדמה מעשה, אבל הוא עדות של טבע קיימת, ע"כ. וע"י עוד **במחנ"א** (יבם פ"ג ד"ה ונלע"ד).

ולפי דעת הט"ז, המקנה ודעמייהו, י"ל שבנ"ד כיון שבמקומות אלו רגילין לגדל ירקות ע"י ריסוס וכי', תו לא חשיב רוב התלוי במעשה, דומיא דאשה שרוב פעמים מולחת וחשיב רוב. וכמו כן י"ל דפירות וירקות מגידולים רגילים ואין בהם מיעוט המצוי שהם נגועים מחמת ריסוס שעושים בהם א"צ בדיקה. [אלא דיש לחלק מהא דהט"ז דשם איכא רובא דנשים דמולחות לפני שמבשלות, משא"כ הכא דאיכא רובא רק כלפי הנוהגים לעשות כן. אולם מלשון הנשמי"א משמע שאין לחלק]. ומי"מ כבר החמירו הרבה פוסקים בההוא מעשה של הט"ז, הלא המה **השבות יעקב** (ח"ב סי' ט), **הפמ"ג** (שם) **והרע"א בהגהותיו** על הפמ"ג שם. ומשמע דלא ס"ל כוותיה.

ה. אחר שנעשה המעשה

מיהו אכתי יש לדון בזה ע"פ המ"א (סי' ח ס"ק יא) שכתב בשם הב"ח שצריך לבדוק הציצית לפני לבישתם משום שא"י לאוקמיה אחזקת כשרות כיון שאין החזקה בטבע ממילא אלא מכאן אדם שתיקן הציצית, והויא כחזקה תלויה במעשה ולא גרע מרובא דתליא במעשה דלא חשיב רוב. ותמה עליו דהאי דבכורות שאני התם דאמרינן שמא לא בא עליה זכר ואת"ל בא עליה שמא לא נתעברה, משא"כ כאן דנתקנו הציצית כהלכתן אוקמיה אחזקתייהו, ע"כ. וע"י **במחצה"ש** (שם) שפירש שכוונת המ"א דרוב שאין תלוי במעשה הוא, כגון שרוב בני אדם אינן סריסים ואיילוניות, דהאי אין בו ספק. משא"כ בתלוי במעשה דהוא ספק אם נעשה המעשה, אע"י דרוב פעמים נעשה המעשה מ"מ גרע האי רוב. וגם הוי כעין ס"ס, שמא לא בא עליה, ושמא לא נתעברה. ואי הוי ידעינן בודאי דבא עליה, אף דתלוי במעשה הוי אזלינן בתר רוב דמתעברות, וא"כ היכן דידעינן דנעשה המעשה אזלינן מן הדין אף בתר רוב זה, ע"כ. ולפני"ז נמצא דהיכן דידעינן שעשו המעשה אין חשש, א"כ בנ"ד יש לסמוך על רוב שאין בהם תולעים כי איכא חזקה דלא מרעו לאומנתייהו ובודאי עשו המעשה (כמו שמצינו **בשו"ע וברמ"א** (וי"ד סי' קיד ס"ה) שכל דבר שקונים מן האומן נאמן משום דלא מרע נפשיה). ובר מן דין כיון שיש השגחה המעידיה שבדקו שמבצעים תהליכים אלו, ודאי דלא חיי' וניתן לסמוך שאין בהם תולעים.

[וע"י **בפמ"ג** (שם) שכת' דלפי דברי המ"א יש ליישב מה שלכאורה קשיא מפסחים (ד) דמשכיר בית בערב פסח הולכים אחר הרוב שנבדק כדין, אע"פ שתלוי במעשה, מהא דפסחים (ט) דאמרו חבר חזקה שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, אע"פ שהיא חזקה התלויה במעשה. וכן מהא דקיי"ל חזקה שליח עושה שליחותיה אף דתליא במעשה, ולפי המ"א ניחא שהרי דוקא היכן דאיכא ס"ס לא סמכינן בתלוי במעשה. ועיי"ש שכת' לדעתו דאף אם ליכא ס"ס מ"מ רובא וחזקה דתליא במעשה לא אזלינן בתרייהו, ושאיני ההיא דפסחים דאלימא טובא. תדע דאפי' מיד חזקה דטבל בעי למימר דמוציא. וע"י עוד **בשפת אמת** (בכורות שם ד"ה בגמ'). וע"י עוד לעיל מש"כ בזה].

ו. דעת האגרות משה

והנה **האג"מ** (וי"ד ח"א סי' לה וח"ב סי' כה ד"ה הנה בדבר) כתב לענין מיני ירקות שאין בהם תולעים משום שבעלי הגנות עושין מעשה בשעת הזריעה ובשעת הצמיחה, דלכתחלה יש לבדוקם כי **אולי כרובא דתלוי במעשה** הוא דלא אזלינן בתריה שיש לחוש דשמא לא עשו המעשה. ואף דהכא עדיפא משום דכיון שעם תולעים לא ירצו לקנות חזקה על כל בעלי הגנות שיעשו מה שהוא לטובת פרנסתן דלא מרע אומנתו ומטעם זה אין לאסור כשלא בדקו, אבל לכתחלה יש לבדוק. ואין לערער על אלו הקונים ממנו, ובעלי נפש מן הראוי שיחמירו על עצמן להחשיב זה כלכתחלה, ע"כ. ועיי"ש (א"י ח"ד סי' צא ד"ה ג) שכתב דמי"מ סגי בזה בבדיקה קטנה, דמאחר דאין שם התולעים בריבוי כהדרך שיש להיות בכרוב וכדו' הרי חזינן שעשו המעשה שעושין שלא יהיו תולעים ששוב אינו מצוי להיות בהו תולעים שא"צ בדיקה, ובבדיקה הקלה באיזה מקומות בירק סגי, ע"כ.

אלא דהאג"מ מיירי בבעלי שדות שהם עכו"ם או שאינם שתוי"מ כמבואר שם בתחלת התשובה. אבל במקום דאיכא השגחה ודאי מהני. ובר מן דין לפי המבואר לעיל י"ל דבכה"ג לא חשיב רוב התלוי במעשה. וכן פסק **הגריש"א זצ"ל** (ושא יוסף יו"ד סס"ג) דמיני ירקות שמגדלים בצורה מיוחדת שלא יהיו בהם תולעים, ואח"כ שוטפים אותם, פטורים מבדיקה.

שו"מ שכן דעת **התשובות והנהגות** (ח"ג סי' רנב), וטעמו כי בחממות אלו מעולם לא הוחזק שיהיו תולעים, ואף אם לעתים רחוקות מוצאים שם, מ"מ כשגדל שם דינו כירק שאין מצוי בו תולעים שא"צ לבדוק, ולא אכפת לן מחמת מה אינו מצוי תולעים, דסכ"ס בדרך גידול זו אין תולעים, ולא דמי כלל לרוב התלוי במעשה דשם צריך מעשה לשנות מציאות הדבר, כגון רוב נשים מתעברות ויולדות במעשה. וכן בשחיטה דמעשה השחיטה הוא המתיר לא אמרינן, וכן הדין בהפרשת תרו"מ, אבל בתולעים א"צ מתיר, אלא איפכא הוא דמה שמצוי הוא האוסר, וע"כ כשאינו מצוי לסיבת האיסור ושוב אין כאן ירק מוחזק בתולעים ושפיר לא חיי'. ע"כ. ולפי דבריו יש לפטור מבדיקה גם פירות וירקות מגידולים רגילים שמחמת הריסוס לא שכיח בהם תולעים (אע"פ שאין בהם הכשר על זה). אלא שיש לעיין בסברתו שהרי ירקות כגון חסה וכדו' יש בהם מיעוט המצוי שהם נגועים אלא שע"י פעולות מונעות כגון ריסוס (אף אחרי גדילת הירקות) לא מצוי בהם, ונמצא שיש כאן גם מעשה המתיר הירקות בלא בדיקה, והרוצה לאלכא ואינו יודע אם נעשה מעשה זה צריך לסמוך על רוב התלוי במעשה (לולי הטעמים להתירא הנ"ל). וכי"ז דלא **כהקנה בשם** (ח"ג סי' צג) שנקט שאסורים בלא בדיקה משום דהוי רוב התלוי במעשה. וע"י עוד **במבית לוי** (ניסן ח"א ע"מ נח – נט וי"ד תולעים אות ב ע"מ לב).

מקנה דינא

העולה לדינא, דמיני ירקות שמגדלים בצורה מיוחדת שלא יהיו בהם תולעים כגון חסה וכדו', פטורים מבדיקה ומותרים באכילה אחרי שטיפת כל עלה ועלה בזרם מים (ע"מ להפריד זבובונים העלולים להיות בין העלים).

קטן ומברך עליו, וכשהולך לביה"כ מתעטף בטלית גדול, צריך לברך עליו, דהליכה מביטו לבית הכנסת חשיבה הפסק. ואם מתפלל בתוך ביתו, אם היה דעתו מתחילה גם על טלית גדול ולא הפסיק בינתיים בשיחה או בדברים אחרים א"צ לחזור ולברך.

ועיי"ש **במנ"א** (שם סי' י"ח) דכתב - ג"ל דאם שניהם בבית אחד לא חשיב הפסק מחדר לחדר, כמ"ש סי' קע"ח (סי"א) ורע"ג (סי"א). ואם יצא מביתו וחזר מיד צריך לברך דהוי מדברים שאין טעונים ברכה לאחריהו, דשינוי מקום הוי הפסק כמ"ש סי' קע"ח (סי"ח).

אולם **הט"ז** (שם סי' י"ח) העלה לדינא דלא אכפת לן בשהייה אפי' הרבה כל שלא הפסיק בדיבור. ולא חשיב הפסק מחמת הליכתו לביה"כ. ומ"ש הרא"ש והטור דחזרו ומברך על הטלית גדול לביה"כ, הוא משום דבשעה שמברך על הטלית קטן בביתו תיכף אח"כ מניח תפילין כמ"ש בשו"ע סי' כ"ה סי"ב, וא"כ ברכת התפילין הוי הפסק בין טלית קטן לגדול. אבל לא ההי"ך לביה"כ.

ואף **הגר"א** פליג על המחבר וכתב - הלושב וכי' - כי"כ הרא"ש סוף ה' ציצית (סי' כ) ומפרש ב"י משום דהליכה הוי הפסק כמו שמפרש והולך. וליתא, דמאי שנא מפניה לפניה בטרקלין גדול כמ"ש לקמן בריש סי' רע"ג. ועיין לקמן סי' ק"ד סי' ט"ו. ועיין מג"א שם סי' ג'. אלא משום שינוי מקום כמ"ש מג"א. וגם זה ליתא, כמ"ש לקמן סי' ר"ז סי"א ודוקוקא וכי'. וכמ"ש הגהות מיימוניות פ"ו מהל' סוכה הי"ב וכי', וכמ"ש בס"ד ע"ש. אבל דעת הרא"ש הוא משום שמפסיק בתפילין בשאר דברים (והדמשק אליעזר כתב דצ"ל - דמפסיק בהילוכו בשערי דברים). וכן הוא בטור אם מפסיק וכי'. [ומבואר דפ"ל דהמחבר דעתו דההפסק הוי מחמת ההליכה גרידא, ולא מחמת השינוי מקום. ודלא כמו שנהרא בדברי המג"א דס"ל בדעת המחבר דהוא משום שינוי מקום].

ג. בהל' בדיקת חמץ כתבו **הטור והמחבר** (סי' תל"ח) בסתמא דבבב"א אחת יכול לבדוק כמה בתים. וצ"ע אמאי לא חששו משום הפסק משום ההליכה ושינוי המקום.

[ולפי מ"ש הגר"א ליכא מקום להחייב קושיא בדעת הטור. דהא הטור ס"ל באמת דההליכה גופא שינוי המקום לא הוי הפסק. אולם בדעת המחבר אכתי תקשי].

ואכן **הפ"ח** (סי' תל"ח ס"ק ב) כת' על דברי המחבר דאירי דוקא כשהבתים אינם רחוקים, דאלי"כ הוי הפסק וצריך לחזור ולברך. ולדבריו צ"ע אי"כ אמאי סתם המחבר בהל' ציצית ולא ביאר דהיינו דוקא בהליכה מרובה, ומאי"ד אמאי סתם דבריו בהל' בדיקת חמץ ולא ביאר דהיינו דוקא בהליכה מועטת.

איבאר דשאני בדיקת חמץ דאף שיחה לא הוי הפסק מעיקר הדין אחר שהתחיל בבדיקה, וכמ"ש **הרא"ש** בפ"ק דפסחים (אות י), וכן פסקו **הטור והשו"ע** (סי' תל"ח). וביאר הרא"ש טעמא מדי דהוי אישיבה בסוכה וכאדם המדבר בתוך הסעודה דלא הוי השיחה הפסק. וכן כתב בחלק **הבית הלל** (וי"ד סי' רפ"ט ס"ק א).

ועיינן עוד **במאמר מרדכי** (סי' תל"ח ס"ק ד) שכתב לבאר דשאני בדיקת חמץ דחיובא רביעא עליה לבדוק כל המקומות שיש לו וא"כ נמצא שלא גמר מצוותו עד שגמר כולם וע"כ ההליכה לא הוי הפסק. ועיינן עוד **במשנ"ב** סי' תל"ב ס"ק ז'. ובסי' תרל"ט ס"ק מ"ח ו**בשה"צ** שם ס"ק כ"ד. ובסי' ח' ס"י"ג.

ד. עיינן עוד **בב"י** (וי"ד סי' רפ"ט) בשם **תשובת הרשב"א** (ח"א סי' תת"ט), **ברמ"א** (שם סי"א) ו**בבית הלל** (סי' א).

העולה לדינא - אין להפסיק בשיחה בין טלית כלי לחברו. ודביעבד אם עבר ושח לא יחזור ויברך. ולכתחלה יש להמנע אף מהפסק מחמת הליכה. ובפרט אם איכא נמי שינוי מקום.

פניני מופת

עניני שבת קדש - תפלת מנחה (ח) "פסוקי צדקתך"

מנהג ספרד לומר כפי סדרם בתהלים - ובספרד אומרים תחלה צדקתך כהררי אל ואחריו וצדקתך אלקים ואחריו צדקתך צדק לעולם וזה נכון יותר שבוה הסדר כתובות בסי' תהלים". (טור סי' רצב)

טעם הסדר כפי מנהג אשכנז - "ונוהגים באשכנז לומר תחלה צדקתך צדק לעולם ואחריו וצדקתך אלקים ואחריו צדקתך כהררי אל". (טור סי' רצב)

- "והאשכנזים אומרים מקודם צדקתך צדק ונ"ל משום דהך קרא הוא נגד משה רבינו דסיומא דקרא הוא וותרתך אמת ולכן לכבודו הקדימוהו". (ערוך השולחן שם סי')

- "זה לשון אבודרהם (עמוד קטע) כשאומרים כסדר הוא נכון להגדיל ולהוסיף בשבח המקום ברוך הוא, בתחלה נדמית שגדולה כהררי אל, ועוד גדולה עד מרום, ולעולם צדקתו ותורתו אמתיים..."

ומטה משה [סי' תפח] כתב הטעם כדי לסמוך שם לקדשי, ועוד האריך מאוד בזה..." (אלהי רבה שם סי' ק"ז)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"